

# Tendencje występujące w produkcji i obrocie wieprzowiny

Grażyna Michalska, Małgorzata Kmiecik

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

W okresie ostatnich dwudziestu lat roczna światowa produkcja wieprzowiny kształtowała się na poziomie od 70 mln ton w 1990 r. do 109 mln ton w 2010 r. [1, 13]. W 2000 r. przekroczono poziom 90 mln ton, a w latach 2004-2010 produkowano rocznie na świecie około 100-109 mln ton [1, 3, 13]. W 2010 r. w ogólnej światowej produkcji mięsa, wynoszącej 293 mln ton, wieprzowina (109 mln ton), mięso drobiowe (98 mln ton), wołowina i cielęcina (62 mln ton) stanowiły odpowiednio: 37%, 33% i 21% [13]. Zatem wieprzowina odgrywa pierwszoplanową rolę w światowej produkcji mięsa.

Biorąc pod uwagę ranking z roku 2000 i 2009, dotyczący największych światowych producentów mięsa wieprzowego, należy zwrócić uwagę, że kolejność miejsc w pierwszej piątce zajmowały te same kraje, tj. Chiny, USA, Niemcy, Hiszpania i Brazylia [1]. W 2000 r. Francja, Polska, Kanada, Dania i Holandia zajmowały kolejno 6., 7., 8., 9. i 10. miejsce, natomiast w rankingu z 2009 r. nastąpiło ich przetasowanie i znalazły się na gorszych pozycjach, tj. Francja na 8., Polska na 10., Kanada na 9., Dania na 12., Holandia na 14., zaś Wietnam zajął 6. miejsce, a Rosja 7. W 2009 r. najwięcej wieprzowiny produkowano w Azji w krajach Pacyfiku (57%), następnie w Europie (25%), Ameryce Północnej (12%), Ameryce Południowej (5%) i Afryce (1%) [1]. W tabeli 1. przedstawiono liderów światowego eksportu i importu wieprzowiny w latach 2005-2010 [11]. Wśród eksporterów pierwsze miejsce zajmuje USA, drugie Unia Europejska (UE-27), trzecie Kanada, czwarte Brazylia, a piąte Chiny. Największymi importerami są: Japonia, Rosja, USA, Meksyk, Korea Płd. i Hongkong. Uwzględniając udział największych eksporterów wieprzowiny w ogólnym eksporcie towarów w latach 2005-2009 widać, że na czoło wysunęła się Unia Europejska (30,3%), USA (27,7%), Kanada (22,5%) i Brazylia (13,8%), a eksport innych państw wynosił łącznie tylko 5,7% [1]. Na przestrzeni najbliższych kilku lat spodziewane jest obniżenie europejskiego eksportu wieprzowiny, a zwiększenie ze strony Brazylii i USA oraz zmniejszenie w odniesieniu do Kanady [1]. Należy zaznaczyć, że koszty produkcji wieprzowiny są zdecydowanie wyższe w krajach Unii Europejskiej niż w USA czy Brazylii. Największy wpływ na ekonomikę produkcji mają koszty pasz oraz utrzymania, wynikające również z aspektów przyrodniczych. W Unii Europejskiej koszty produkcji są większe o 0,5 euro na 1 kg w porównaniu z wieprzowiną amerykańską. Europejska produkcja trzody chlewnej, prowadzona na małym obszarze, jest obciążona także coraz większymi kosztami związanymi z ochroną środowiska i jego rekultywacją oraz przestrzeganiem dobrostanu zwierząt [1, 11, 12].

Unia Europejska jest liczącym się na świecie producentem mięsa, w tym również wieprzowego. W 2010 r. w globalnej produkcji wieprzowiny na świecie jej udział wynosił 22% [17], a produkcja mięsa wieprzowego w UE-27 kształtowała się na poziomie około 22,1 mln ton i była o ponad 3% mniejsza niż w 2007 r. [8]. W unijnej strukturze produkcji mięsa dominuje wieprzowina, na drugim miejscu znajduje się mięso drobiowe, obserwuje się relatywnie niski udział wołowiny. Według prognoz długoterminowych do 2020 r. przewiduje się tendencje wzrostowe dotyczące produkcji wieprzowiny i drobiu [8]. Najważniejszymi producentami mięsa wieprzowego w Europie są Niemcy, Hiszpania, Francja, Polska, Dania i Włochy [7, 8]. Lata 2004-2007 były dla producentów trzody chlewnej

Tabela 1

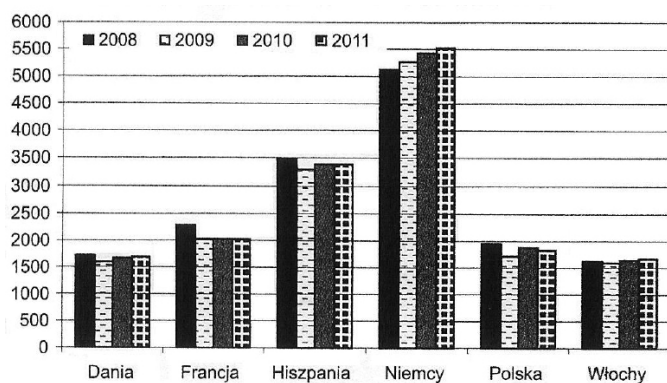
Liderzy światowego eksportu i importu wieprzowiny (w tys. ton masy poubojowej) [11]

Kraj	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<b>Eksport</b>						
w tym:						
USA	1209	1359	1425	2117	1872	1978
UE-27	1143	1285	1286	1727	1415	1425
Kanada	1084	1081	1033	1129	1123	1130
Brazylia	761	639	730	625	707	790
Chiny	502	544	350	223	232	240
Chile	128	130	148	142	152	155
Meksyk	59	66	80	91	70	80
Australia	56	60	54	48	40	46
Wietnam	16	20	19	11	13	13
<b>Import</b>						
w tym:						
Japonia	1314	1154	1210	1267	1138	1151
Rosja	752	835	894	1053	845	810
USA	464	449	439	377	378	381
Meksyk	420	446	451	353	678	700
Korea Płd.	345	277	302	346	369	370
Hongkong	263	410	447	430	390	343
Kanada	139	146	171	164	180	210
Ukraina	62	90	198	431	194	200
Australia	105	62	82	238	186	200
Chiny	88	109	141	152	176	175
Singapur	85	98	97	91	97	100

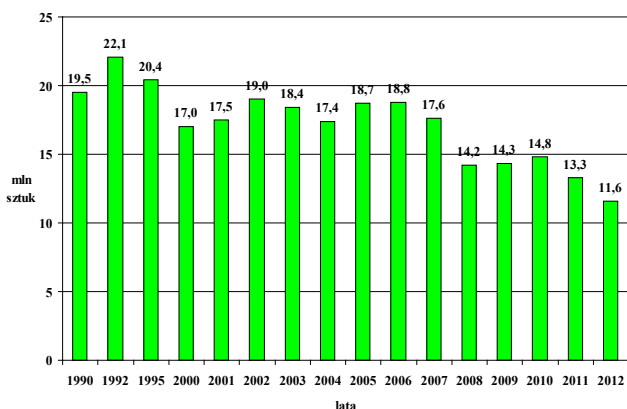
dość korzystne. W tym czasie unijna produkcja wieprzowiny wzrosła o ponad 5%, z 21,6 do 22,8 mln ton [7, 8]. Gwałtowny wzrost cen pasz, jaki miał miejsce w 2007 r., przyczynił się do załamania równowagi rynku. Nastąpiło zwiększenie kosztów produkcji, spadek cen żywca rzeźnego oraz problemy w eksporcie, tak że w 2008 r. produkcja mięsa wieprzowego we Wspólnocie zmalała o 1%, do poziomu 22,6 mln ton [2, 7, 8, 18]. W 2008 r. wzrost produkcji wieprzowiny w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w Niemczech i Hiszpanii, we Francji i Włoszech produkcja tego mięsa utrzymała się na niezmiennym poziomie, zaś w Danii się zmniejszyła [7]. W latach 2009-2011 wzrost produkcji obserwowano w Niemczech. Tendencje te obrazują dane przedstawione na rysunku 1.

Mimo wymienionych trudności, mięso wieprzowe posiada silną pozycję na rynku europejskim. Pogłowie trzody chlewnej w UE-27 w latach 2004-2007 liczyło rocznie około 160 mln sztuk, a następnie uległo zmniejszeniu w 2010 r. do poziomu 151,8 mln sztuk [8]. Największa liczba świń jest utrzymywana w Niemczech, Hiszpanii, Francji i Polsce, stanowiąc ponad połowę pogłowia unijnego. W 2010 r. Polska pod względem wielkości pogłowia trzody chlewnej zajmowała 4. miejsce w Europie, skupiając 8,1% pogłowia europejskiego, oraz 8. miejsce na świecie, z udziałem świń stanowiącym 1,6% [13].

W Polsce po transformacji ustrojowej zapoczątkowanej w 1989 r. nastąpiły poważne zmiany w chowie i hodowli trzody chlewnej. Na rysunku 2. zaprezentowano kształtowanie się liczebności krajowego pogłowia tego gatunku zwierząt. W latach 1990-2007 pogłowie świń wahało się w granicach od 17 do 22 mln sztuk [9, 15, 16, 17, 20],



Rys. 1. Produkcja wieprzowiny (w tys. ton) w wybranych krajach UE [8]



Rys. 2. Poglówie trzody chlewnej w Polsce w latach 1990-2012 [6, 9, 13, 15, 16, 17, 20]

następnie w latach 2008-2010 znacznie się zmniejszyło, do poziomu powyżej 14 mln sztuk [9, 13, 16, 17, 20]. W 2011 r. nastąpił dalszy spadek do 13,3 mln sztuk [20]. Według danych GUS, w końcu lipca 2012 r. pogłowiu trzody chlewnej liczyło 11,6 mln sztuk i było o 14,3% mniejsze niż przed rokiem [6]. Jednym z najważniejszych czynników wpływających na wielkość pogłowia trzody chlewnej jest opłacalność produkcji. Wysokie koszty żywienia świń i długotrwanie utrzymujące się niskie ceny skupu żywca wieprzowego w ostatnich latach wpłynęły na niską opłacalność produkcji lub jej brak [9]. W okresie dyskoniunktury, w celu ograniczenia ponoszonych strat, rolnicy zmniejszają liczebność stad lub całkowicie rezygnują z produkcji żywca wieprzowego [10].

Spadek liczebności krajowego pogłowia trzody chlewnej wiąże się ściśle z malejącą liczbą producentów, np. w 2002 r. chów i hodowlę świń prowadzono w około 760 tys. gospodarstw, a w 2010 r. w 400 tys., czyli o 53% mniej [4, 5]. Dramatyczny spadek liczby producentów i pogłowia świń obserwuje się głównie w grupie małych gospodarstw utrzymujących lochy i odchowujących prosięta, co jest znacznie trudniejsze niż prowadzenie samego tuczu [14].

Na skutek tych niekorzystnych tendencji, tj. zmniejszającej się liczby producentów trzody chlewnej i w konsekwencji malejącej liczebności pogłowia, następuje w kraju również spadek produkcji wieprzowiny. Jest to bardzo niekorzystna i niepokojąca sytuacja, gdyż Polska jeszcze do niedawna miała ugruntowaną i silną pozycję w Europie. Posiadała duży potencjał produkcyjny oraz długą tradycję w chowie trzody chlewnej i była liczącym się eksporterem najwyższej jakości wieprzowiny [20]. W tabeli 2. przedstawiono dane dotyczące handlu mięsem w Polsce, w tym również wieprzowym, w latach 2008-2010 [19]. Wyraźnie widać, że w handlu zagranicznym eksport mięsa drobiowego i wołowego oraz mięsa ogółem znacznie przewyższa import, czyli saldo obrotu wymienionych rodzajów mięsa jest dodatnie. Jednak w przypadku wieprzowiny obserwuje się odmienną tendencję, tj. import przewyższa eksport i saldo jest ujemne. Mimo znaczącej poprawy w eksporcie mięsa wieprzowego w roku 2010, nadal występuje deficyt w handlu zagranicznym tym mięsem. Podobne tendencje wystąpiły w roku 2011 [10]. Zatem należy zwrócić uwagę na wzrastającą konkurencyjność produkcji trzody chlewnej krajów zachodnich i opłacalność importu wieprzowiny [12]. Z danych zamieszczonych w tabeli 3. wynika, że w latach 2008-2010 największy udział w wolumenie eksportu wieprzowiny stanowiło mięso (mrożone) oraz tłuszcze (smalec), a w imporcie wieprzowiny dominowało mięso, natomiast drugą pozycję stanowił żywiec rzeźny [19]. W 2012 r. (w okresie od stycznia do lipca) import mięsa wieprzowego prawie w 100% pochodził ze wspólnego rynku UE, głównie z Niemiec, Danii, Belgii i Holandii [24]. Najwięcej żywych zwierząt przywieziono z Danii, Niemiec i Holandii. Głównymi kierunkami eksportu polskiej wieprzowiny były Białoruś, Ukraina, Japonia, Włochy i Republika Czeska [23, 24]. Duży udział w eksporcie wieprzowiny miały również Węgry, Słowacja i Republika Korei Płd. [24]. Największymi odbiorcami żywych świń były Węgry, Rosja i Litwa.

Tabela 2

Handel zagraniczny mięsem w Polsce [19]

Wyszczególnienie	W tys. ton (w masie produktu, żywiec w ekw. mięsa)			W mln euro		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
<b>Wieprzowina</b>						
Eksport	427,2	352,9	460,2	774,6	632,5	820,0
Import	518,1	614,9	588,9	1082,9	1169,0	1161,6
Saldo	-90,9	-262,0	-128,7	-308,3	-536,5	-341,6
<b>Wołowina</b>						
Eksport	230,5	295,5	324,0	677,5	845,6	903,0
Import	15,5	18,7	24,9	48,6	48,0	66,8
Saldo	215,0	276,8	299,1	628,9	797,6	836,2
<b>Drób</b>						
Eksport	281,0	348,2	439,5	688,7	676,5	835,3
Import	69,0	66,7	70,8	114,3	115,1	124,8
Saldo	212,0	281,5	368,7	574,4	561,4	710,5
<b>Mięso ogółem</b>						
Eksport	938,7	996,6	1223,7	2140,8	2154,6	2558,3
Import	602,6	700,3	684,6	1245,8	1332,1	1353,2
Saldo	336,1	296,3	539,1	895,0	822,5	1205,1

Tabela 3

Handel zagraniczny wieprzowiną w Polsce [19]

Wyszczególnienie	W tys. ton (w masie produktu, żywiec w ekw. mięsa)			W mln euro		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
<b>EKSPORT</b>	<b>427,2</b>	<b>352,9</b>	<b>460,2</b>	<b>774,6</b>	<b>632,5</b>	<b>820,0</b>
w tym:						
kiełbasy	31,5	35,2	42,7	80,2	86,8	110,0
konserwy (łącznie z szynkami i łopatkami)	37,4	43,6	48,0	107,6	106,8	140,0
mięso wieprzowe	247,3	150,0	250,0	418,6	267,2	415,0
trzoda chlewna w ekw. mięsa	37,4	39,3	28,0	55,5	60,0	38,0
mięso wieprzowe solone, wędzone	18,1	23,2	26,5	69,4	73,7	82,0
tłuszcze wieprzowe	55,5	61,6	65,0	43,3	38,0	35,0
<b>IMPORT</b>	<b>518,1</b>	<b>614,9</b>	<b>588,9</b>	<b>1082,9</b>	<b>1169,0</b>	<b>1161,6</b>
w tym:						
kiełbasy	4,3	4,9	5,5	17,5	21,8	22,5
konserwy (łącznie z szynkami i łopatkami)	4,6	5,3	5,0	13,1	23,8	19,0
mięso wieprzowe	454,0	522,0	515,0	945,0	965,9	990,0
trzoda chlewna w ekw. mięsa	45,7	72,8	56,0	88,8	142,5	116,0
mięso wieprzowe solone, wędzone	2,4	2,2	1,8	12,0	10,9	10,9
tłuszcze wieprzowe	7,1	7,7	5,6	6,5	4,1	3,2
<b>SALDO</b>	<b>-90,9</b>	<b>-262,0</b>	<b>-128,7</b>	<b>-308,3</b>	<b>-536,5</b>	<b>-341,6</b>

Tendencje występujące w produkcji i obrocie mięsa wieprzowego mają przełożenie na kształtowanie się cen wieprzowiny w naszym kraju. Ceny żywca wieprzowego we wrześniu 2012 r. po raz pierwszy przekroczyły wartość 6 zł/kg i były najwyższe w porównaniu z cenami w poszczególnych miesiącach w latach 2007-2012 [25]. Należy podkreślić, że w 2013 r. eksperci spodziewają się spadku produkcji trzody chlewnej w całej Unii Europejskiej i niedoborów mięsa wieprzowego, co w połączeniu z silnym popytem na wieprzowinę ze strony Chin może spowodować wzrost cen żywca wieprzowego [21, 22].

**Literatura:** 1. Best P., 2010 – Trzoda Chlewna 9, 36-39. 2. Blicharski T., 2008 – Trzoda Chlewna 3, 25-28. 3. Clements M., 2011 – Trzoda Chlewna 4, 22-23. 4. GUS, 2003 – Systematyka i charakterystyka gospodarstw rolnych 2002. Warszawa. 5. GUS, 2011 – Zwierzęta gospodarskie i wybrane elementy metod produkcji zwierzęcej. Powszechny Spis Rolny 2010. Warszawa. 6. GUS, 2012 – Informacja sygnałna. Poglówie trzody chlewnej według stanu w końcu lipca 2012 roku. 7. Judzińska A., 2009 – Gospodarka Mięсна 9, 28-29. 8. Judzińska A., 2011 – Gospodarka Mięсна 7, 32-34. 9. Knecht D., Środoń S., 2011 – Przegląd Hodowlany 7, 8-11. 10. Knecht D., Środoń S., 2012 – Przegląd Hodowlany 10-12, 1-4. 11. Kozera M., 2011 – Trzoda Chlewna 2, 13-15. 12. Lisiak D., Borzuta K., Magda F., 2011 – Trzoda Chlewna 6, 37-40. 13. Mały Rocznik Statystyczny Polski, 2012 – GUS, Warszawa. 14. Pejsak Z., 2012 – Trzoda Chlewna 3, 12-17. 15. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, 2006 – GUS, Warszawa. 16. Rynek mięsa stan i perspektywy, 2010 – Analizy rynkowe

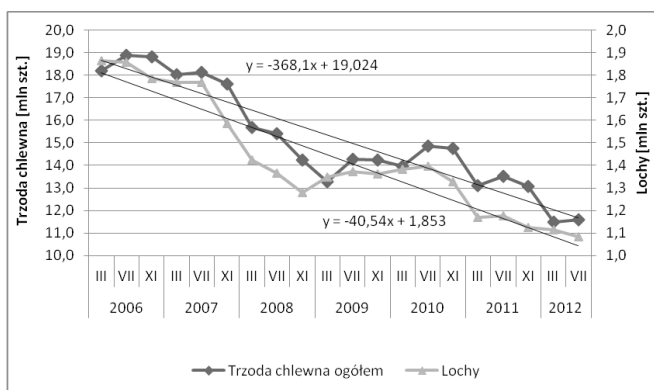
# Determinanty opłacalności chowu trzody chlewnej w 2012 roku

Damian Knecht, Sebastian Śródoń

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Polska jest czwartym, co do wielkości, producentem mięsa wieprzowego w Unii Europejskiej, po Niemczech, Hiszpanii i Francji. Wolumen produkcji wieprzowiny w 2011 roku wyniósł 1,88 mln ton [2]. Wstępne dane wskazują, że w 2012 roku wyprodukowano w kraju o ponad 10% mniej mięsa wieprzowego w zestawieniu z rokiem poprzednim. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy (IERiGŻ-PIB) przewiduje obniżenie produkcji poniżej poziomu 1,70 mln ton. Należy zauważyć, że jeżeli ostateczna weryfikacja potwierdzi prognozy, to właśnie w Polsce zostanie zanotowany największy spadek w całej Wspólnocie.

Wielkość produkcji mięsa wieprzowego jest ściśle związana z liczebnością pogłowia świń w kraju. Od 7 lat w Polsce obserwuje się systematyczny spadek populacji trzody chlewnej [3] – rysunek 1. W 2006 roku wielkość pogłowia świń wynosiła niemal 18,9 mln sztuk, a populacja loch na chów liczyła prawie 1,9 mln sztuk. Pod koniec 2007 roku pogłowie trzody zmniejszyło się poniżej 18,0 mln sztuk, natomiast stado loch liczyło mniej niż 1,6 mln osobników. W 2008 roku obserwowano dalsze dynamiczne zmniejszanie populacji trzody chlewnej do poziomu około 14,2 mln sztuk (w tym prawie 1,3 mln loch). Chwilowa zmiana trendu spadkowego była notowana w latach 2009 i 2010, kiedy populacja trzody chlewnej zwiększyła się do poziomu blisko 14,9 mln sztuk.



Rys. 1. Poglówie trzody chlewnej, w tym populacja loch na chów w latach 2006-2012

W roku 2011 i 2012 obserwowano dalsze zmniejszenie wielkości pogłowia trzody w kraju, a w szczególności populacji loch na chów. W efekcie, w marcu 2012 roku pogłowie świń w Polsce obniżyło się do poziomu 11,5 mln sztuk, a liczba loch na chów wynosiła 1,1 mln sztuk. W lipcu, według danych GUS, zaobserwowano niewielki wzrost liczebności świń w kraju do poziomu 11,6 mln sztuk.

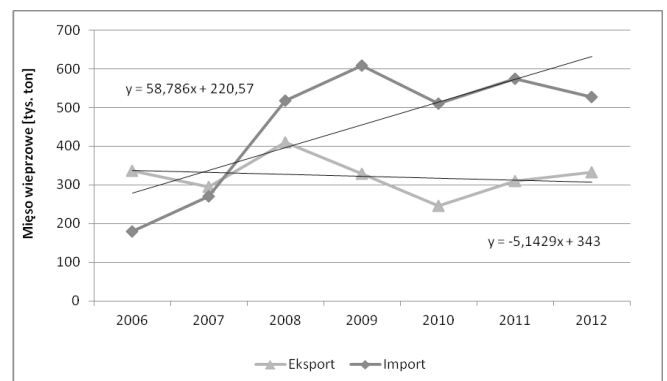
Biorąc pod uwagę dynamikę spadku populacji loch na chów, którą przedstawia zamieszczona na rysunku 1. linia trendu, można przypuszczać, że w ostatnim kwartale 2012 roku pogłowie trzody chlewnej obniży się poniżej poziomu obserwowanego w I kwartale. Trzeba

jednak zaznaczyć, że ze względu na specyfikę cyklu produkcyjnego trzody chlewnej, zmniejszenie liczebności loch na chów powoduje obniżenie wielkości pogłowia świń z pewnym opóźnieniem.

Na rysunku 2. zobrazowano import i eksport mięsa wieprzowego w latach 2006-2012. Należy zaznaczyć, że wolumen handlu z roku 2012 został obliczony na podstawie danych z 11 miesięcy. Wysokość salda handlu zagranicznego mięsem wieprzowym zależy w dużej mierze od kursu walut. Im wyższy jest kurs euro w stosunku do złotego, tym mniej opłaca się sprowadzać mięso z zagranicy. W sytuacji, kiedy polska waluta się osłabia, natychmiast wzrasta przywóz wieprzowiny, gdyż można ją wówczas kupić po niższych, a zatem atrakcyjniejszych cenach. Trzeba również podkreślić, że nie tylko kurs walut wpływa na wielkość salda handlu zagranicznego. W dużej mierze o międzynarodowym obrocie mięsem wieprzowym decydują koszty produkcji trzody chlewnej w danym kraju. Im są mniejsze, tym po niższej cenie dany producent jest w stanie sprzedać żywca wieprzowy.

Od 2006 do 2009 roku obserwowano znaczny, ponad trzykrotny wzrost importu mięsa wieprzowego do Polski, z poziomu prawie 200 tys. ton do ponad 600 tys. ton rocznie. Głównym powodem wzrostu przywozu wieprzowiny był spadek pogłowia trzody chlewnej w naszym kraju i w efekcie zmniejszenie produkcji żywca wieprzowego. Uwzględniając stały poziom spożycia mięsa wieprzowego, niedobór surowca na rynku musiał być sprowadzony z zagranicy. Szacuje się, że po uwzględnieniu danych z grudnia, do Polski w 2012 roku sprowadzono ponad 570 tys. ton wieprzowiny. W przypadku, gdy liczebność populacji świń w kraju będzie nadal spadać, wielkość importu będzie systematycznie wzrastać, wprost proporcjonalnie do niedoboru mięsa na runku.

Pomimo dość wyraźnego obniżenia się produkcji wieprzowiny w kraju, eksport tego mięsa zmalał tylko nieznacznie i wynosi obecnie powyżej 300 tys. ton rocznie.



Rys. 2. Import i eksport mięsa wieprzowego w latach 2006-2012

Jedną z głównych przyczyn obniżenia liczebności pogłowia trzody chlewnej w Polsce w latach 2006-2012 był brak opłacalności produkcji na skutek występowania znacznej zmienności cen, wywoływanej przez szereg różnych czynników. Głównymi przyczynami wahań cen są zmiany cykliczne i sezonowe, warunkujące ponad 90% występujących fluktuacji. Pozostała część (10%) jest wywołana na skutek czynników przypadkowych [4].

Wahania cykliczne na rynku wieprzowiny są wynikiem powtarzających się zmian w okresie powyżej 12 miesięcy i związane są głównie z chwiejnością cen żywca wieprzowego na skutek oscylacji wielkości podaży wieprzowiny na rynku. Brak stabilności na rynku trzody chlewnej w kraju jest w szczególności warunkowany niewystarczającą elastycznością popytu na mięso wieprzowe, a także znaczną zmiennością cen zbóż oraz pasz przemysłowych [14].